

Sobre actuación do IML de Santiago, equipo psicosocial e incumprimento das leis de prevención e tratamento integral da violencia de xénero

Expediente: S.7.Q/9873/21

Santiago de Compostela, 10 de Outubro de 2022

Sr. vicepresidente:

Nesta institución iniciouse expediente de queixa como consecuencia do escrito de Dna. XXX, referente á actuación do IML de XXX, equipo psicosocial e incumprimento das leis de prevención e tratamento integral da violencia de xénero.

ANTECEDENTES

No seu escrito, esencialmente, expón o seguinte:

“Sin perjuicio del mayor desarrollo de los motivos de queja en el cuerpo de este escrito, se señalan a modo enunciativo:

- *Retrasos injustificados en el ejercicio de las labores encomendadas al órgano administrativo.*
- *Vulneración del artículo 24 de la Constitución Española.*
- *Incumplimiento de la Ley Orgánica 1/2004, de 28 de Diciembre de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.*
- *Incumplimiento de la Ley 11/2007 de 27 de Julio, Gallega para la Prevención y Tratamiento Integral de la Violencia de Género.*
- *Incumplimiento de la Ley 14/2021, de 20 de Julio por la que se Modifica la Ley 11/2007, de 27 de Julio, Gallega, para la prevención y Tratamiento de la Violencia de género en la específica cuestión de la introducción con carácter retroactivo de la consideración de la "violencia vicaria.*
- *Incumplimiento de la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de Junio, de Protección Integral a la Infancia y a la adolescencia frente a la violencia”.*

A queixa foi admitida a trámite e requirimos informe desa administración para que nos facilitara información acerca da formación en materia de igualdade de xénero e violencia de xénero que reciben as persoas que integran os equipos psicosociais que elaboraron os informes no procedemento de modificación de medidas nº XXX e no procedemento de execución forzosa en procesos de familia nº XXX seguidos ante o Xulgado de Primeira Instancia e Instrución de XXX. Acusamos recibo do seu informe, que foi rexistrado nesta institución con data de 30 de Setembro de 2022.

En dito informe indícase o seguinte:

“En contestación o expediente S.7Q.9873/221, relativo a formación dos técnicos do Imelga que elaboraron o informe no procedemento n° XXX e no procedemento de execución forzosa en procesos de familia XXX seguidos ante o Xulgado de Primeira Instancia e Instrución poñemos no seu coñecemento o seguinte:

Os profesionais do equipo psicosocial do Imelga que emitiron o informe reúnen a titulación exixida e os requisitos requiridos para a realización da actividade pericial para a que foron nomeados.

Os informes emitidos polos equipos psicosociais do Imelga poden ser aclarados e tamén sometidos o principio de contradición no acto do xuízo oral”.

ANÁLISE

Á vista do contido do escrito de queixa, da documentación achegada pola persoa que promoveu este expediente e do que se manifesta no informe da administración, cómpre facer as seguintes consideracións:

PRIMEIRA: -Nas actuacións que se teñen levado a cabo segundo a documentación adxunta ao escrito de queixa, consta a sentenza condenatoria por violencia de xénero ditada polo Xulgado do Penal n° 6 da XXX de data 27 de Xullo de 2016 que condena á ex-parella da interesada como “autor criminalmente responsable de un delito de malos tratos sobre la mujer”, confirmada nese extremo pola sentenza de apelación ditada pola Audiencia Provincial Secc. 1^a de XXX o 13 de marzo de 2017.

Tendo en conta o referido na devandita sentenza é preciso traer a colación determinadas afirmacións que contén o informe expedido polo IMELGA de data 29 de xuño de 2022 -a solicitude da xuíz de instancia, comentarios que “revitimizan” á vítima. Sen entrar a valorar as conclusións do informe, contén afirmacións que, dende un punto de vista da imparcialidade obxectiva, poden facer pensar, en especial á queixante, a posíbel consideración de prexuízos na valoración do equipo que emite o informe.

Entre esas afirmacións encóntranse as seguintes:

“Su imagen destaca por incorporar un vestuario no acorde al clima, acompañada de sus hijas y su progenitora (con el objeto de acompañarlas). Durante la entrevista se aprecia el uso de un lenguaje judicializado”.

“Desde momentos iniciales de sus entrevistas se muestra directiva y evasiva, derivando la mayor parte de las cuestiones que se le realizan en la descripción de su condición de víctima y la hostilidad a la que es sometida por parte de su expareja desde la ruptura de su relación”.

“Doña XXX ha ido modulando su relato, que inicia presentándose -junto con sus hijas- como víctimas de violencia de género desde el año 2013 hasta la actualidad, poniendo durante la valoración en boca de profesionales tanto de Servicios Sociales como del sistema público de salud su condición de víctima en base a las discrepancias existentes entre los progenitores, desacuerdos que habrían sido tomados en consideración durante la primera valoración psicosocial y no impidieron la propuesta de un modelo de custodia compartida.(...)”

En este orden de cosas semeja que la peritada, bajo su autopercepción como víctima, habría realizado un uso sobredimensionado de los sistemas de apoyo y protección, objetivándose multiplicidad de intervenciones que reflejan un interés por acreditar la situación de violencia y con ello limitar la relación paterno-filial.”

Asemade obsérvase que, se ben as técnicas do IMELGA acudiron ao domicilio do pai das nenas, non consta que fixeran algo similar coa nai das mesmas.

Todas estas observacións fundamentan a necesidade de asegurar que os integrantes dos equipos psicosociais teñan unha formación adecuada para tratar as vítimas de violencia de xénero que permita que os comentarios que refiren os seus informes non xeren ningunha dúbida sobre o correcto enfoque da súa actividade.

SEGUNDA: O acceso á xustiza é un dereito humano e un elemento esencial do Estado de Dereito e do correcto funcionamento da democracia. Por iso, nas Estratexias de Desenvolvemento Sustentable de Nacións Unidas (Axenda 2030) contéplase, como un dos seus 17 obxectivos de desenvolvemento sustentable, o de *“promover o Estado de Dereito nos planos nacional e internacional e garantir a igualdade de acceso á xustiza para todos”*.

Por outra banda, tamén a igualdade de xénero é outro dos obxectivos, contemplado tanto como un obxectivo específico como de forma transversal en outros.

Aínda que o acceso á xustiza pode presentar dificultades para calquera persoa, aínda é máis difícil para as mulleres. Os estereotipos de xénero son o factor máis relevante causante desa desigualdade, como non valorar obxectivamente o testemuño dunha muller baseándose en que tardou en denunciar, na súa maneira de comportarse, ou na imposibilidade de recrear os feitos ao detalle.

A Recomendación Xeral 33 do Comité para a eliminación de todas as formas de discriminación da muller destaca que os estereotipos e os prexuízos de xénero no sistema xudicial teñen consecuencias de gran alcance para o pleno goce dos dereitos humanos das mulleres. Poden

impedir o acceso á xustiza en todas as esferas da lei e poden afectar particularmente as mulleres vítimas e sobreviventes da violencia. Os estereotipos distorcen as percepcións e dan lugar a decisións baseadas en crenzas preconcebidas e mitos, en lugar de feitos, o cal supón unha quebra da obxectividade e imparcialidade da Xustiza.

Tamén o Consello de Europa recomenda eliminar o impacto nocivo dos estereotipos de xénero na toma de decisións no ámbito xudicial na Estratexia de igualdade de xénero do Consello de Europa 2018-2023. Un dos seus seis obxectivos estratéxicos é garantir o acceso igualitario das mulleres á xustiza, o que implica recursos xurídicos efectivos, un xuízo xusto, a igualdade de acceso aos tribunais e o dereito a asistencia e representación letrada.

Para alcanzar esa finalidade de erradicar os estereotipos de xénero do axuizamento, a capacitación da totalidade dos operadores xurídicos eríxese nun alicerce esencial. A Recomendación Xeral 33 da CEDAW (Nacións Unidas) especificamente recomenda aplicar medidas de fomento da capacidade para xuíces, fiscais, avogados e funcionarios encargados de facer cumprir a lei sobre a aplicación dos instrumentos xurídicos internacionais relacionados cos dereitos humanos, incluída a Convención para a eliminación de todas as formas de discriminación da muller de Nacións Unidas (Nova York, 1979) e a xurisprudencia establecida polo Comité, e sobre a aplicación de leis que prohiban a discriminación contra a muller.

TERCEIRA: Especificamente no ámbito da violencia de xénero, o Convenio do Consello de Europa sobre prevención e loita contra a violencia contra a muller e a violencia doméstica, feito en Istambul o 11 de maio de 2011, e ratificado por España (BOE de 06/06/2014), impón (artigo 15) a formación adecuada dos profesionais pertinentes que traten con vítimas ou autores de todos os actos de violencia incluídos no ámbito de aplicación do Convenio, en materia de prevención e detección da devandita violencia, igualdade entre mulleres e homes, necesidades e dereitos das vítimas, así como sobre a maneira de previr a victimización secundaria. Temos que precisar que o ámbito de aplicación do Convenio é máis extenso que o ámbito de aplicación da Lei Orgánica 1/2004, do 28 de decembro, de medidas de protección integral contra a violencia de xénero.

Baixo este marco, o Pacto de Estado contra a Violencia de Xénero (Documento refundido Congreso + Senado de 13/05/2019) establece o seguinte:

Eixo 5: “O impulso da formación dos distintos axentes para garantir a mellor resposta asistencial. Para ofrecer ás vítimas de violencia de xénero a mellor asistencia posible é necesario que se amplíe a formación especializada de todos os profesionais que interveñen na prevención, protección e axuda psicosocial ás vítimas. É por iso ineludible seguir promovendo a formación de todos os profesionais implicados: xuíces, fiscais, equipos psicosociais, médicos forenses, Forzas e Corpos de Seguridade, persoal sanitario e persoal docente, entre outros. A

formación ha de incluír tanto as técnicas e procedementos propios da súa profesión, como as características, causas, efectos e consecuencias da violencia sobre as mulleres. O compromiso estriba en que os contidos formativos sexan obrigatorios, estean homologados polos organismos especializados e sexan avaliábeis para todos os operadores”.

Neste caso concreto, prevé a especialización en violencia de xénero , de maneira avaliábeis, aos equipos psicosociais, de cara a mellorar a súa intervención en materia de Dereito de Familia e violencia de xénero.

A Lei Orgánica 7/2015, de 21 de xullo, pola que se modifica a Lei Orgánica 6/1985, de 1 de xullo, do Poder Xudicial (BOE nº 174, de 22 de Xullo de 2015) realizou unha singular reforma da Administración de Xustiza co propósito de incrementar o grado de eficiencia e axilidade no sistema xudicial, incorporando como novidade que os Institutos de Medicina Legal e Ciencias Forense (IMLCF) contén con unidades de valoración forense integral, das que poderán formar parte os psicólogos e traballadores sociais que se determinen para garantir, entre outras funcións, a asistencia especializada ás vítimas de violencia.

“Artículo 479.

3. Mediante real decreto, a proposta do Ministro de Justicia y previo informe del Consejo General del Poder Judicial y de las Comunidades Autónomas que han recibido los traspasos de medios para el funcionamiento de la Administración de Justicia, se determinarán las normas generales de organización y funcionamiento de los Institutos de Medicina Legal y Ciencias Forenses y de actuación de los médicos forenses y del resto del personal funcionario o laboral adscrito a los mismos, pudiendo el Ministerio de Justicia o el órgano competente de la Comunidad Autónoma dictar, en el ámbito de sus respectivas competencias, las disposiciones pertinentes para su desarrollo y aplicación. En todo caso los Institutos de Medicina Legal y Ciencias Forenses contarán con unidades de valoración forense integral, de las que podrán formar parte los psicólogos y trabajadores sociales que se determinen para garantizar, entre otras funciones, la asistencia especializada a las víctimas de violencia de género y el diseño de protocolos de actuación global e integral en casos de violencia de género. Asimismo, dentro de los Institutos podrán integrarse el resto de Equipos Psico-sociales que prestan servicios a la Administración de Justicia, incluyendo los equipos técnicos de menores, cuyo personal tendrá formación especializada en familia, menores, personas con discapacidad y violencia de género y doméstica. Su formación será orientada desde la perspectiva de la igualdad entre hombres y mujeres”.

CONCLUSIÓN

Por todo o sinalado ata agora considerase necesario, en aplicación do disposto no artigo 32.1 da Lei 6/1984, do 5 de xuño, da Valedora do Pobo, facer chegar a ese órgano a seguinte **recomendación**:

“1-Impulsar para os integrantes dos equipos psicosociais formación especializada en materia de violencia de xénero. A formación ha de incluír tanto as técnicas e procedementos propios da súa profesión, como as características, causas, efectos e consecuencias da violencia sobre as mulleres; e ampliar a formación a todos aqueles que interveñen en procesos de violencia de xénero segundo a violencia de xénero está definida no Convenio de Istambul (cuxo concepto é máis amplo que o da lexislación española).

2 - Impulsar para todos os integrantes dos equipos unha formación de calidade en dereito antidiscriminatorio, que inclúa perspectiva de xénero e transversalidade”.

Agradézolle de antemán a acollida ao manifestado nesta resolución da Valedora do Pobo, e recórdolle a necesidade de que no prazo dun mes (art. 32.2), dea conta a esta Institución da aceptación da recomendación formulada, de ser o caso, e das medidas adoptadas para darlle efectividade, tamén se é o caso.

Ademais, facémoslle saber que, en aplicación do principio de transparencia, a partir da semana seguinte á data na que se ditou a presente resolución, esta incluírase na páxina web da institución.

Reciba un atento saúdo.

María Dolores Fernández Galiño
Valedora do Pobo